

viure con ha *guastat* lo seu», Llull (*Doctr. Pu.*, p. 209, i un altre cas més avall); «via fora, via fora! que l'artiacha menuga e *guasta* los béns dels pobres», id. (*Blanq.*, *NCL* II, 79.9); i amb o: «lo rey --- era en ira de son poble; car tant donave e *gostave* a les cortis, que no-y podia abastar sa renda, e tollià als uns e donava als altres», id. (*Merav.*, *NCL* II, 131); «si neguna cosa --- presa avia, deu-la restituyr, ja sia ço que ell no se'n fos enrequit ne millorat o-u agués despès o *gastat*», *Cost. Tort.* (ed. Ol., 94); «--- consumen --- *guasten* ---», doc. Tort., a. 1341 (*BABL* XI, 412); «pus lurs pares e mares *guasten* e despelen lurs sustàncies, que dits estudiants aprofiten», Cervera, 1442 (*BABL* XVII, 43); «yo-m recordí / e acordí / que la beata / --- / que la prengué / per companyona / e muller bona, / molt a mi cara: / serà-m avara, / no *guastarà*; / ni rastrarà / tan longues faldes», JRoig (*Spill*, 3873).¹

En començar, doncs, els segles baixos, s'anà generalitzant de pressa la forma en *ga-*, i segueixen en ús les principals accs. medievals: «lo compte del que *gasta* y despèn: raciones sumptuariæ», però també, encara, en OPou, *gastar-se* 'deteriorar-se': «CUCS DE SEDA --- la llavor: propago, semen; de any en any se *gasta* la llavor ---» (*TbPu.*, 115, 324).

Modernament la variant *gua-* no sé que sobrevisqui ja sinó en el Ross., i amb el sentit més etimològic: «que vingui qui té dents *guastades*, / endolides o magagades!», Saisset (*Catal. d. R.*, 45). Altrament *ga-* pertot en els altres quatre dialectes; i en el Princ. el sentit 'despendre' s'ha generalitzat quasi pertot.

Poc resta dels altres, si bé, almenys en escr. de llenguatge terral i de matís un poc nòrdic, encara veiem excepcions, fins en un de poc antic d'arcaïsmes com Coromines: «al mig d'una conversa alegre, un de nosaltres se sentia ferit del mal de presó, el cap se li ennegria d'una tristesa depriment i, no podent-ho passar tot sol, sortia amb el trencat d'una pregunta impensada, un dubte que li *gastava* l cervell com una llima sorda, una reflexió esgarrifosa que no ns-e l'havíem fet encara»: doncs 'desgastar' (en l'autògraf es veu que primer havia escrit *se li menjava*, després *li rosegava*, però es decidí per allò altre: *Presons Imag.* XIII, pàgina 120); 'espatllar': «ja haurà entès abans d'ara l'amic lector, que l'urc del Bajalta *gastaria* més d'una vegada els seus genials intents ---», *Silèn* IX, p. 123.⁴⁵

Una derivació d'això, per un camí més aviat poc divergent del de 'despendre', i que és encara ben familiar, és 'usar, utilitzar' i fins 'dur (vestiment)': «els fadrins de Sant Boi / molta fatxada *gasten*: / el més petit de tots / en *gasta* més que els altres»; «posa't baret de copa, home! --- què t'has cregut? Jo no en *gasto*»; amb translació metafòrica ponderativa, per 'tenir, fruir de': «de salut, el pobre, no en *gasta* gaire ---»; «*gastava* per tot dia mostaxo y ulleres verdes; fumava ab pipa», Vidal Val. (*Rosada d'estiu*, 113).

Un poc més s'ha mantingut l'acc. patològica en el refl. *gastar-se*, avui limitada a la dels avortaments, abans més àmplia: «molts de jóvens de aquella constiflació y malaltia popular curaven, y los altres se morien, y principalment persones que tenien los pits *gas-*

tats», S. XVI, JnComes (*C. asseny.*, 614). Fins la de l'avortament ha anat quedant reduïda al subst. (*gastament* infra), si bé almenys a l'A. Pall. també usen molt el verb: *s a gastár* 'ha avortat' sentia jo a Àreu el 1933.

En les llengües romàniques veïnes, la història d'aquest mot no ha estat gaire diferent, amb la reserva que l'acc. 'despendre' ha restat exclusiva de les tres hispàniques, i fins la llengua d'oc la desconeix, fora del pròdrom que sembla marcar-ne l'adjectiu *gastós* «liberal, generèux», ja a l'Edat Mitjana, «prodigue, dépensier», avui *TdF*. Altrament també hi ha pertot el pas de *va-* a *gua-* i després *ga-*: port., cast. i oc. *gastar*, fr. *gâter*, it. *guastare*; amb la mateixa reducció un poc anòmala de *gua-* a *ga-* en castellà i portuguès, que per cert en aquestes llengües apareix consumada des dels orígens: desencaminat, però, evidentment de pensar per això en un manlleu del gallo-romànic (com fa Gamillscheg, *Rom. Germ.* I, 158), mostrant inexcusable desconeixement de la vida i data constant del mot en totes tres llengües hispàniques, en les quals també es documenta des dels orígens literaris, Ss. XII o XIII.

El canvi de *va-* en *wa-*, apareix inclús en el mossàr. cordovès d'Abencuzman: *waštato* 'destrossat, fet malbé' (x, estr. 2=MzPi., *Orig.*, 261). De vegades conserva també l'acc. 'devastar' en aqueixes llengües medievals: en el *Liber Regum* navarro-aragonès de c. 1210 (*BRAE* VI, 207, i millor l'ed. Cooper); «ben cunuse que a gran peccat / avia som país *gastat* / a la dona ---», *Jaufré* (v. 9176). Altrament per al canvi germanitzat de *va-* en *wa-* > *gua-* podem limitar-nos a remetre al DCEC i al llibre de Gamillscheg.

DERIV.: *Gastable*. *Gastador* [Llull]; en l'acc. militar [S. XVII] s'aplica perquè aquesta tropa té per missió obrir pas al gros de l'exèrcit i proveir-lo devastant i saquejant les collites. *Gastadura*. *Gastament* 'balafi', V. Eiximenis, nota 1; 'despesa': «no dic --- que seques grans avarícia --- mas dic-te que no fasses grans *guastaments*», Andr. el Capellà (*De Amore*, p. 1); 'avortament': «la sagnia, purga y suors, en les prenyades ni criatures, dels quinze anys en avall, no-s pot ni deu fer, per ocasió de que uns són fàcils de resòlver-se, per lo molt calor que tenen, y les dones per no perdre la criatura, que lo *gastament* sempre se ha de témer y recelar» [1625, Bernat Mas, *DBal.*]; «hi he afegit un petit fragment per preparar un xic el *gastament* voluntari, que de totes maneres deixo en la penombra», Coromines, 1932, sobre l'argument de *Pina*, O. C., 452; també designant l'embrió malparit sobrevisqui o no: *gastamén* 'fetus avortat', Àreu (1932); i com a insult d'un home monstruós: «Esparveràs del infern, malehit *gastament* de dimoni! ---reprengué al mateix temps en Rafel, ab veu desentonada---, hont ets que rahonas, malehit rebrec del bordell, escapat de la forca?», Vayreda (*Puny.*). *Gastaça*. *Gastui*.

Gast [*gasts*, 1331; S. XVI, *Faules Isòdiques*; i en doc. de 1540, Careta, s. v. *gasto*]; *gast* en sing., *Curial*, *Tirant de Galba*; i avui ja només mallorquí: «—Quin salari an aquests dos homos / los donarà? --- / No cap! / —No ha dit vostè, no fa molt, / que responia des *gast*?», PdAPenya (*IdOr* I, 27); «seran tres les